

Az első világháború kitörésének 100. évfordulója

A „Mindenki hadtudománya” 2013/14-es szabadegyetemi tanév utolsó előadását május 8-án Kovács Vilmos ezredes, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnoka tartotta a Nagy Háború (vagyis az 1. világháború) kitörésének századik évfordulója alkalmából, „A magyar katona a Nagy Háborúban” címmel. Demonstrátorként segítségére volt Bálint Ferenc muzeológus, aki egy gyalogos katona korabeli egyenruhájában és felszerelésével illusztrálta az elmondottakat.

Kovács ezredes azzal vezette be előadását, hogy az 1867-es kiegyezést követően létrejött Osztrák-Magyar Monarchia hadereje roppant bonyolult szervezet volt, mert keretében párhuzamosan létezett a „császári és királyi” (azaz K. und K.) közös haderő, valamint a Magyar Királyi Honvédség és osztrák megfelelője, a Landwehr. Ráadásul – mozgósítás esetén – ez a struktúra kiegészült további két komponenssel, a Magyar Népfelkelők és az osztrák Landstrum elemeivel. Az első vonalbeli, tehát felszerelésben és kiképzésben a leginkább hadrafogható közös haderő egyharmadát magyarok tették ki. A második vonalba tartozó honvédségről pedig tudni kell, hogy feltöltése az úgynevezett Szent Korona országaiból, a történelmi Magyarország lakosságából történt, amely lakosság kevesebb mint 50%-ban volt magyar.

A Monarchia hadereje négy fegyvernemre tagolódott: gyalogságra, lovasságra (huszárságra), tüzérségre és műszaki csapatra. A honvédségnél a tüzér fegyvernemet csak 1913-ban rendszeresítették, ez bizonyult a leghatékonyabb csapásmérő erőnek, a sérülések 70-75%-át a tüzérség eredményezte.

Békeidőben az egész honvédség 15 hadtestet alkotott, ugyanennyi hadkiegészítési körletre támaszkodva.

Az osztrák-magyar állam haderejének teljes gyalogsága 102 ezredből állt (ebből 32 honvéd gyalogezred), lovassága pedig 42 ezredből (16 huszár-, 15 dragonyos és 11 ulánus, továbbá 10 honvéd huszárezred).

A gyalogosok (a magyar köznyelvben bakák) alapvető fegyvere az 1895 mintájú, 8 mm-es ismétlő karabély volt, amelyhez szurony is tartozott. A felszerelés részét képezte a hátizsák (bornyú), a kenyérzsák, a gyalogsági ásó, a tölténytárok stb.

A Nagy Háború éveiben a történelmi Magyarország területéről 3,2 millió katona vonult be és vett részt valamilyen formában a küzdelemben. Közülük 660 ezren estek el, 800 ezren estek fogságba, 1,5 millió katona sebesült meg legalább egyszer (ezeknek egyharmada többször is). A hősi halottak közül 350 ezer volt magyar.

Óriási volt a társadalom vesztesége halottakban, hadirokkantokban, a fogságból évek múlva hazatérőkben. És óriási a társadalmi adósság, mert mind a mai napig csak kisebb részben sikerült a nyilvántartásokból megállapítani, hogy kinek pontosan milyen sors jutott osztályrészül. E téren a 100. évforduló hozhat jelentős előrelépést, a kutatások jelenleg is folynak.

Kovács Vilmos ezredes előadását nagy tetszéssel fogadta a népes hallgatóság. Az elmondottak inkább hozzászólásokat váltottak ki a hallgatóságból, mint kérdéseket.

A „Mindenki hadtudománya” előadás-sorozat ősszel (szeptemberben) folytatódik, a témák és az előadók már ismertek.